

SHQIPËRISË
KOMISIONERI PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI

Nr. 139/8 Prot.

Tiranë, më 10. 07. 2024

V E N D I M

Nr. 198., Datë 10. 07. 2024

Bazuar në nenin 32/1/a dhe nenin 33 të ligjit 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar, pranë Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi është regjistruar ankesa nr. 8 Regj., datë 24.01.2024, që i përket ankuesit Fondacioni “Së Bashku” kundër Njesisë Administrative Mamurras, Bashkia Kurbin me pretendimin për diskriminim të personave me aftësi të kufizuar për mosgarantimin e aksesueshmërisë në trotualet në rrugën kryesore, përballë Njesisë Administrative dhe Qendrës Shëndetësore Mamurras.

Në përfundim të shqyrtimit të ankesës, Komisioneri,

K O N S T A T O I:

I. Parashtrimi i fakteve sipas subjektit ankues.

Në ankesën e paraqitur pranë Komisionerit pala ankuese shpjegon se: *Fondacioni "Së Bashku" që prej vitit 2023, po zbaton nismën "Fuqizimi i Komuniteteve Vulnerabël në Lezhë dhe Kurbin nëpërmjet njohjes së të drejtave". Qëllimi i kësaj nisme është të përmirësojë njohuritë mbi të drejtat e njeriut, veçanërisht të drejtat e personave me aftësi të kufizuar, në komunitetet vulnerabël në 7 njësi administrative në Lezhë dhe Kurbin.*

Përmes kësaj nisme, personat me aftësi të kufizuara dhe komunitetet e tjera vulnerabël jo vetëm që do të informohen për të drejtat, por edhe do t'i kërkojnë të drejtat pranë Komisionerit për

Mbrojtjen nga Diskriminimi dhe 10 raste do të marrin një zgjidhje për të sjellë ndryshime inkurajuese në komunitet.

Në kuadër të sa më sipër, nga takimet e zhvilluara me personat me aftësi të kufizuara dhe nga vëzhgimet tona vëmë re se personat me aftësi të kufizuara kanë probleme të mëdha më aksesueshmërinë në trotuaret në Njësisë Administrative Mamurras, Bashkia Kurbin.

Po sjellim shembullin konkret të trotuareve në rrugën kryesore përball njësisë administrative dhe qendrës shëndetësore në Mamurras, e cila nuk ka rampa dhe elemente për personat me aftësi të kufizuara në shikim

Sa më sipër, pala ankuese kërkon nga Komisioneri konstatimin e diskriminimit dhe përmirësimin e situatës, plotësimin e të gjitha standardeve teknike për personat me aftësi të kufizuar për garantimin e aksesueshmërisë në trotuaret e Njësisë Administrative Mamurras, Bashkia Kurbin.

Ndjekja e procedurës për shqyrtimin e ankesës nga Komisioneri

Komisioneri mori në shqyrtim ankesën bazuar në kompetencën e parashikuar nga neni 32, pika 1, germa “b”, të ligjit nr. 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar, që i jep të drejtën për të shqyrtuar ankesat e paraqitura nga organizatat që kanë një interes të ligjshëm, për çështje që lidhen me interesa kolektive.

Bazuar në dispozitën e mësipërme ligjore rezulton se, kërkesën për të filluar një procedurë administrative pranë Komisionerit mund ta bëjë edhe një palë e cila nuk pretendon diskriminim në emrin e vet, pra që nuk ka një interes legjitim të drejtpërdrejtë të vetin. Në këtë rast që kjo palë të legjitimohet për të bërë ankesë dhe për të filluar një procedurë administrative pranë Komisionerit, duhet të provojë se është mbajtëse e interesave kolektive, të cilat mund të cenohen nga procedura konkrete administrative. Një palë e tillë duhet të provojë lidhjen e detyrueshme, të drejtpërdrejtë që duhet të ekzistojë ndërmjet veprimtarisë që ajo kryen dhe çështjes së paraqitur pranë Komisionerit.

Bazuar në nenin 3, pika 11, të ligjit nr.10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar, përcaktohet se: “Organizatat me interesa legjitime” janë ato organizata, të cilat janë të regjistruara në Republikën e Shqipërisë dhe kanë si objekt të deklaruar të veprimtarisë së tyre mbrojtjen e të drejtave të njeriut, ose u ofrojnë ndihmë viktimave të diskriminimit”.

Nga aktet e administruara rezulton se, Fondacioni “Së bashku” është një organizatë jofitimprurëse, regjistruar si person juridik, me Vendimin nr. 427, datë 18.06.2013, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë. Bazuar në ankesën e paraqitur Fondacioni “Së Bashku” nuk pretendon se është cenuar në interesin e tij të ligjshëm dhe të drejtpërdrejtë, por pretendon diskriminimin e personave me aftësi të kufizuara që përfitojnë shërbimet në Njësisë Administrative Mamurras, Bashkia Kurbin.

Bazuar në statutin dhe aktin e themelimit, Fondacioni “Së Bashku”, është një organizatë jofitimprurëse e krijuar, me qëllimin që t’ju përgjigjet nevojave të grupeve të përjashtuara në Shqipëri, duke përfshirë personat me aftësi të kufizuara.

Sa më sipër, Komisioneri vlerëson se provohet lidhja e detyrueshme, e drejtpërdrejtë që duhet të ekzistojë ndërmjet veprimtarisë së ankuesit dhe çështjes që kjo organizatë ka paraqitur, duke vlerësuar përfundimisht se ankuesi legjitimohet para Komisionerit për të paraqitur ankesën objekt shqyrtimi.

Bazuar në nenin 7 të ligjit 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar, mbrojtja nga diskriminimi, garantohet ndaj çdo veprimi apo mosveprim të autoriteteve publike ose personave fizikë a juridikë që marrin pjesë në jetën dhe sektorët publikë apo privatë, që krijojnë baza për mohimin e barazisë ndaj një personi apo grupi personash, ose që i ekspozon ata ndaj një trajtimi të padrejtë dhe jo të barabartë, kur ata ndodhen në rrethana të njëjta apo të ngjashme, në krahasim me persona të tjerë apo grupe personash.

Në zbatim të parashikimeve ligjore, të përcaktuara në nenet 32/2 dhe 33 të Ligjit nr.10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, ka shqyrtuar çështjen duke ndërmarrë hapat si më poshtë:

Pas analizimit paraprak të ankesës nr. 8 Regj., datë 24.01.2023, që i përket ankuesit Fondacioni “Së Bashku” kundër Njesisë Administrative Mamurras, Bashkia Kurbin, u konstatua se nga pikëpamja formale, ajo i plotësonte kërkesat e parashikuara nga neni 33/3 të ligjit 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar. Në këto kushte, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi filloi procedurat përkatëse për shqyrtimin e saj.

- Me shkresën nr. 139/1, datë 31.01.2024, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi njoftoi Bashkinë Kurbin dhe Njësine Administrative Mamurras, për ankesën e bërë nga Fondacioni “Së Bashku”, si dhe kërkoi informacion dhe dokumentacionin si më poshtë:
- Kopje të dokumentacionit ligjor dhe teknik mbi përmbushjen e standardeve dhe kriterëve sipas parashikimeve ligjore në fuqi, që lidhen me aksesueshmërinë për personat me aftësi të kufizuara, të trotuareve në Njësine Administrative Mamurras, Bashkia Kurbin.
- A janë pajisur rrugët e kësaj njësie me shiritat vijëzues mbi trotuare për personat me aftësi të kufizuar në shikim? Informacioni duhet të shoqërohet me kopje të dokumentacionit përkatës provues.
- A janë të pajisur kryqëzimet në këtë Njësi me semaforë akustikë? Informacioni duhet të shoqërohet me kopje të dokumentacionit përkatës provues.
- Kur është realizuar rikonstruksioni i trotuareve në këtë Njësi dhe a janë adresuar aspektet që lidhen me aksesueshmërinë e personave me aftësi të kufizuara? Informacioni duhet të shoqërohet me kopje të dokumentacionit përkatës provues.

- Çfarë investimesh janë kryer në 5 vitet e fundit për trotualet/rrugët dhe a kanë prekur këto investimet aspekte që kanë të bëjnë me aksesueshmërinë për personat me aftësi të kufizuara? Informacioni duhet të shoqërohet me kopje të dokumentacionit përkatës provues.
 - Çfarë masash janë marrë nga ana e Bashkisë Kurbin për evidentimin e pengesave/barrierave në infrastrukturën rrugore në juridiksionin e Bashkisë Kurbin për personat me aftësi të kufizuara? A është bërë nga ana juaj planifikim i fondeve të nevojshme dhe afateve kohore për garantimin e aksesueshmërisë në infrastrukturën rrugore për personat me aftësi të kufizuara, sipas legjislacionit në fuqi? Informacioni duhet të shoqërohet me kopje të dokumentacionit përkatës provues.
- Me shkresën me shkresën nr.743/1 prot., datë 21.02.2024, administruar pranë Komisionerit me nr.139/1 prot., datë 22.02.2024, Bashkia Kurbin, ktheu përgjigje në lidhje me ankesën, duke informuar se: *“Në 5 vjeçarin e fundit Bashkia Kurbin nuk ka kryer investime të reja në lidhje me ndërtimin e infrastrukturave të reja rrugore në qytetin e Mamurrasit. Investimet e reja që janë kryer i përkasin vetëm riparimit të shtresave asfaltike ku nuk janë përfshirë trotualet. Në qytetin e Laç janë kryer investime të reja konkretisht në zonën 1/1 dhe në zonën 1/2 investim nga i cili kemi përfituar një infrastrukturë rrugore të përshtatur për PAK. Kriteret sipas legjislacionit në fuqi për personat PAK do të merren parasysh në investimet e reja dhe parashikimet që do të ndërmarrë Bashkia Kurbin. Bashkangjitur do të gjeni infrastrukturën e lagjes 1/1 dhe 1/2”.*
 - Me shkresën nr. 139/3 prot., datë 05.03.2024 të Komisionerit, palës ankuese iu dërgua shkresa nr.743/1 prot., datë 21.02.2024 e Bashkisë Kurbin, për të paraqitur kundërshtimet e saj në lidhje me këtë përgjigje. Ky material iu vu në dispozicion dhe me e-mail e datës 19.03.2024.
 - Me e-mail e datës 19.03.2024, pala ankuese përcolli parashtrimet në lidhje me përgjigjen e Bashkisë Kurbin, duke shpjeguar se: *E lexova përgjigjen e bashkisë së Laçit, por ende nuk është e kënaqshme dhe nuk përputhet me legjislacionin për aksesueshmërinë dhe diskriminon personat me aftësi të kufizuara.*
 - Me shkresën nr. 139/4 prot., datë 21.03.2024 të Komisionerit u vlerësuar të kërkohej informacion shtesë në lidhje me këtë çështje duke sqaruar se: *Rezultoi që nga ana e juaj nuk është vënë në dispozicion asnjë informacion me pamjet konkrete të investimeve të kryera në lidhje me trotualet në rrugën kryesore përballë Njesisë Administrative dhe Qendrës Shëndetësore Mamurras. Gjithashtu, nuk na është vënë në dispozicion asnjë planveprimi, apo projekt/buxhet i parashikuar në lidhje me këtë segment rruge. Ndërkohë në pamjet e infrastrukturës së lagjes 1/1 dhe 1/2 nuk arrihet të identifikohet ky segment rruge. Në këto kushte, të merren masat për dërgimin e këtij informacioni të plotë dhe shterues.*
 - Me shkresën nr. 1455/1 prot., datë 04.04.2024, administruar pranë Komisionerit me nr.139/5 prot., datë 08.04.2024 është kthyer përgjigje nga ana e Bashkisë Kurbin, ku informon se: *Bazuar në objektin e kërkesës tuaj për plotësim informacioni ju bëjmë me dije se: Segmenti rrugor përballë Njesisë Administrative Mamurras dhe Qendrës Shëndetësore Mamurras është përshtatur një rampë për aksesin e personave me AK, dhe pse ky segment rrugor është*

në pronësi të ARRSH-së dhe si i tillë ndërhyrjet në të i kryen vet institucioni. Për plotësimin me informacion të detajuar lidhur me këtë segment mund ti drejtoheni ARRSH-së. Vlen të theksojmë që Qendra Shëndetësore është zhvendosur përkohësisht aty deri në momentin që do të përfundoj godina e re. Përballë godinës së re të Qendrës Shëndetësore Mamurras që po rindërtohet në kuadër të rindërtimit theksojmë se do të kryhen disa punime rreth saj të cilat janë projektuar sipas legjislacionit në fuqi. Theksojmë se infrastruktura 1/1 dhe 1.2 i përket Njesisë Administrative Laç për të cilin ju është vënë në dispozicion një pjesë e projektit. Përsa i përket parashikimeve në projekt buxhet, Bashkia Kurbin ndodhet në një situatë të tillë që investimet që po kryhen janë në kuadër të rimëkëmbjes nga tërmeti i datës 26.11.2019 si dhe e ka patur të pamundur të parashikojë projekte lidhur me këtë situatë. Investimet që janë kryer me ndikim në infrastrukturën rrugore janë investim të cilat përmirësojnë vetëm shtresat asfaltike ekzistuese pa përfshirë trotuare apo sinjalistikë vizive dhe akustike. Bashkia Kurbin do të marrë masa në lidhje me investime të kësaj fushe në vitet në vazhdim pasi të mbyllë procesin e rindërtimit.

- Me email e datës 08.04.2024 nga ana e inspektorit të çështjes iu përcoll materiali i mësipërm palës ankuese për të bërë kundërshtimet në lidhje me këtë përgjigje. Me email e datës 08.04.2024, pala ankuese përcolli parashtrimet e veta, dhe ka sqaruar se: *Më vjen keq për përgjigjen e kthyer nga ana e Bashkisë por dyshoj që trotuaret në mes të Njesisë Administrative të jenë në juridiksionin e ARRSH-së. Ata thjesht po përpiqen ta shmangin këtë çështje dhe mendoj se është koha për të edukuar institucionet tona të financuara nga taksat, se si gjërat bëhen si duhet, në mënyrë që askush të mos përjashtohet. Nuk është përgjigje e kënaqshme dhe është jashtë temës.*

Bazuar në nenin 33/8, të LMD, ku parashikohet se: “Kur e sheh të përshtatshme, komisioneri zhvillon një seancë dëgjimore publike dhe fton palët dhe çdo person tjetër të interesuar”, si dhe për të administruar informacionin dhe dokumentacionin e kërkuar si dhe për të sqaruar të gjitha faktet dhe rrethanat e çështjes, me shkresën nr. 139/6 prot., datë 09.04.2024, Komisioneri njoftoi palët për zhvillimin e një seance dëgjimore në datën 17.04.2024 ora 10:00.

Në seancë dëgjimore mori pjesë pala ankuese Fondacioni "Së Bashku", përfaqësuar nga z. A. L, sipas Autorizimit të datës 17.04.2024, i cili gjatë seancës dëgjimore, i qëndroi parashtrimeve të depozituara paraprakisht në ankesë.

Pala kundër të cilës është bërë ankimi nuk u paraqit dhe pse sipas Fletës së Lajmërim Marrjes nr. RR 599901412 AA dhe nr. RR 597967535 AA kishin marrë dijeni në datën 09.04.2024.

II. Vlerësimi i fakteve nga Komisioneri gjatë procesit të shqyrtimit të çështjes.

A. Lidhur me trajtimin e padrejtë, disfavorizues dhe të pabarabartë.

Komisioneri ka shqyrtuar çështjen bazuar në situatën e konstatuar, provat dhe informacionin e administruar gjatë procedurës administrative të zhvilluar.

Pala ankuese në çështjen në objekt shqyrtimi është një organizatë jofitimprurëse, e cila ushtron veprimtarinë e saj ndër të tjera në promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave të personave me aftësi të kufizuar. Pala ankuese pretendon se mungesa e aksesueshmërisë në rrugët dhe trotualet e territorit të Njesisë Administrative Mamurras, Bashkia Kurbin, diskriminon personat me aftësi të kufizuar të cilët për shkak të mungesës së përshtatshmërisë së rrugëve dhe trotuareve në segmentin rrugor përballë Njesisë Administrative Mamurras dhe Qendrës Shëndetësore Mamurras, nuk mund të marrin në mënyrë të lirë dhe të pavarur shërbimet e tyre në territorin e administruar nga Bashkia Kurbin.

Nga informacioni i administruar rezulton se, segmenti rrugor përballë Njesisë Administrative Mamurras dhe Qendrës Shëndetësore Mamurras, nga pamjet fotografike të rrugës të sipërcituar, të vëna në dispozicion nga pala ankuese, rezulton që është e paaksesueshme, duke e bërë të pamundur aksesueshmërinë e saj në mënyrë të pavarur nga personat me aftësi të kufizuara.

Gjatë shqyrtimit të ankesës, Bashkia Kurbin deklaroi se në projektet e reja që do të rindërtohen dhe konkretisht në Qendrën Shëndetësore Mamurras do të kryhen disa punime rreth saj të cilat janë projektuar sipas legjislacionit në fuqi.

Bashkia Kurbin pranoi faktin që përsa i përket parashikimeve në projekt buxhet, Bashkia Kurbin ndodhet në një situatë të tillë që investimet që po kryhen janë në kuadër të rimëkëmbjes nga tërmeti i datës 26.11.2019 si dhe e ka patur të pamundur të parashikojë projekte lidhur me këtë situatë. Investimet që janë kryer me ndikim në infrastrukturën rrugore janë investime të cilat përmirësojnë vetëm shtresat asfaltike ekzistuese pa përfshirë trotuare apo sinjalistikë vizive dhe akustike. Bashkia Kurbin do të marrë masa në lidhje me investime të kësaj fushe në vitet në vazhdim pasi të mbyllë procesin e rindërtimit.

Bashkia Kurbin nuk dërgoi asnjë dokumentacion apo informacion të detajuar në lidhje me përmbushjen e kriterëve dhe parashikimeve në lidhje me sigurimin e aksesueshmërisë të parashikuara nga VKM-të nr. 1503/2008 dhe nr. 1074, datë 23.12.2015 apo ndonjë planifikim për plotësimin e tyre në të ardhmen, por pranoi faktin që do të merren masat në vitet në vijim për projektimin dhe zbatueshmërinë lidhur me përshtatshmërinë e trotuareve të Njesisë Administrative Mamurras, Bashkisë Kurbin për kategorinë e personave me aftësi të kufizuara.

Kuadri ligjor i zbatueshëm.

Neni 23, i Ligjit nr. 139/2015 *“Për vetëqeverisjen vendore”* parashikon shprehimisht funksionet e bashkive në fushën e infrastrukturës dhe shërbimeve publike. Në këtë nen parashikohet se:

“Në fushën e infrastrukturës dhe shërbimeve publike, bashkitë janë përgjegjëse në territorin e juridiksionit të tyre për:

1. Prodhimin, trajtimin, transmetimin dhe furnizimin me ujë të pijshëm.

2. *Mbledhjen, largimin dhe trajtimin e ujërave të ndotura.*
3. *Mbledhjen dhe largimin e ujërave të shiut dhe mbrojtjen nga përmbytjet në zonat e banuara.*
4. *Ndërtimin, rehabilitimin dhe mirëmbajtjen e rrugëve vendore dhe sinjalizimit rrugor, të trotuareve dhe shesheve publike vendore.*
5. *Ndriçimin e mjediseve publike;*
6. *Transportin publik vendor.*
7. *Ndërtimin, rehabilitimin dhe mirëmbajtjen e varrezave publike, si dhe garantimin e shërbimit publik të varrimit.*
8. *Shërbimin e dekorit publik.*
9. *Parqet, lulishtet dhe hapësirat e gjelbra publike.*
10. *Mbledhjen, largimin dhe trajtimin e mbetjeve të ngurta dhe shtëpiake.*
11. *Ndërtimin, rehabilitimin dhe mirëmbajtjen e ndërtesave arsimore të sistemit shkollor parauniversitar, me përjashtim të shkollave profesionale.*
12. *Administrimin dhe rregullimin e sistemit arsimor parashkollor në kopshte dhe çerdhe.*
13. *Ndërtimin, rehabilitimin dhe mirëmbajtjen e ndërtesave të shërbimit parësor shëndetësor dhe zhvillimin e aktiviteteve edukuese e promovuese në nivel vendor, të cilat lidhen me mbrojtjen e shëndetit, si dhe administrimin e qendrave e të shërbimeve të tjera në fushën e shëndetit publik, sipas mënyrës së përcaktuar me ligj.*
14. *Planifikimin, administrimin, zhvillimin dhe kontrollin e territorit, sipas mënyrës së përcaktuar me ligj.”*

Për sa më sipër, rezulton se Bashkia Kurbin është autoriteti përgjegjës në fushën e infrastrukturës dhe shërbimeve publike, në territorin e juridiksionit të saj. Përgjegjësitë e saj lidhen në mënyrë të drejtpërdrejtë me ndërtimin, rehabilitimin dhe mirëmbajtjen e rrugëve vendore dhe sinjalizimin rrugor, të trotuareve dhe shesheve publike vendore, etj.

Me ligjin nr. 108/2012 “Për Ratifikimin e Konventës së OKB-së “Për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuar”¹, Shqipëria ka ratifikuar Konventën e OKB-së “Për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuar”². Bazuar në nenin 116, të Kushtetutës, ky akt ndërkombëtar i të drejtave të njeriut jo vetëm që bëhet pjesë e të drejtës së brendshme e detyrueshme për t’u zbatuar, por duke patur edhe përparësi ndaj ligjeve të tjera.

KDPAK përfaqëson standardin më të lartë të mbrojtjes së të drejtave të personave me aftësi të kufizuar. Qëllimi i kësaj Konvente është të promovojë, mbrojë dhe sigurojë që të gjithë personat me aftësi të kufizuar të gëzojnë plotësisht dhe në mënyrë të barabartë të gjitha të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, si dhe të promovojë respektin e dinjitetin e tyre të lindur (neni 1).

Konventa nuk jep një përkufizim të aftësisë së kufizuar, por pranon se aftësia e kufizuar është një koncept evolues dhe se aftësia e kufizuar rezulton nga ndërveprimi ndërmjet personave me

¹ Në vijim do t’i referohemi me shkurtesën KDPAK.

² Ratifikuar me ligjin nr. 108/2012 “Për Ratifikimin e Konventës së OKB-së “Për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuar”.

dëmtime dhe barrierave/pengesave të qëndrimit/mentalitetit dhe ambientit që pengojnë pjesëmarrjen e tyre të plotë dhe efektive në shoqëri në nivel të barabartë me të tjerët (Preambula e KDPAK, germa “e”). Rrjedhimisht në qendër të vëmendjes nuk duhet të jetë paaftësia/paaftësitë e mundshme, por kufijtë që ngre shoqëria, duke penguar gëzimin e të drejtave. Nga ana tjetër KDPAK pranon diversitetin e personave me aftësi të kufizuara.

Me qëllim që të bëhet e mundur që të gjithë personat me aftësi të kufizuara të mund jetojnë në mënyrë të pavarur dhe të marrin pjesë plotësisht në të gjitha aspektet e jetës, shtetet duhet të marrin masat e duhura për të siguruar akses për personat me aftësi të kufizuara, në baza të barabarta me të tjerët, në ambientet fizike, transport, informacion dhe komunikim, përfshirë dhe teknologjitë dhe sistemet e informacionit dhe komunikimit, si dhe në mjete apo shërbime të tjera të hapura apo të siguruar për publikun, si në zonat urbane dhe ato rurale. Këto masa, të cilat duhet të përfshijnë identifikimin dhe eliminimin e pengesave dhe barrierave për mundësimin, zbatohen ndër të tjera për: a) ndërtesa, rrugë, transport dhe mjete të tjera në ambiente të brendshme apo të jashtme, përfshirë shkollat, strehimin, shërbime mjekësore apo vendet e punës; (neni 9/1 KDPAK).

Aksesueshmëria ose e thënë ndryshe heqja e pengesave/barrierave, është një parakusht që personat me aftësi të kufizuara të marrin pjesë në baza të barabarta me të tjerët në shoqëri, për të jetuar në mënyrë të pavarur, për të gëzuar gjithë të drejtat dhe liritë e parashikuara. Për rrjedhojë, aksesueshmëria është ngushtësisht e lidhur me barazinë dhe mosdiskriminimin e personave me aftësi të kufizuara. Aksesueshmëria duhet të sigurohet për të gjithë personat me aftësi të kufizuara, pavarësisht nga lloji i aftësisë së kufizuar. Për rëndësinë që aksesueshmëria paraqet, parashikohet nga KDPAK si një e drejtë më vete në nenin 9, por edhe si një nga parimet themelore që përshkon të gjithë Konventën, sipas nenit 3.

Në pikën 2, të nenit 9, të KDPAK, parashikohet se: “2. Shtetet palë duhet gjithashtu të marrin masat e duhura: a) për të zhvilluar, shpallur dhe monitoruar implementimin e udhëzimeve dhe standardeve minimale për mundësimin e mjeteve dhe shërbimeve të hapura apo të siguruar për publikun; c) për të siguruar trajnim për pjesëmarrësit në proces lidhur me çështjet e heqjes së barrierave që ndeshin personat me aftësi të kufizuara;...”

Në frymën e Konventës, është miratuar, ligji 93/2014 “Për përfshirjen dhe aksesueshmërinë e personave me aftësi të kufizuara” (në vijim ligji nr. 93/2014). Në nenin 3, pika 9, të ligjit të sipërcituar, përcaktohet se: “9. “Persona me aftësi të kufizuara” janë individët që kanë dëmtime afatgjata fizike, mendore, intelektuale ose ndijore, dëmtime të cilat, në bashkëveprim me pengesat e ndryshme, përfshirë ato mjedisore dhe të qëndrimit, mund të pengojnë pjesëmarrjen e plotë dhe efikase të këtyre personave në shoqëri, në kushte të barabarta me të tjerët”.

Në nenin 3, pika 1, të ligjit nr. 93/2014, përcaktohet: “Aksesueshmëri” është mënjanimi i pengesave të të gjitha llojeve”. Më tej në pikën 3, të këtij neni parashikohet se: “3. “Pengesat” nënkupton: a) pengesat sociale, veçanërisht qëndrimet, stereotipet e sjelljen tutelore; b) pengesat mjedisore, përfshirë vështirësitë në komunikim që kanë personat me dëmtime ndijore,

veçanërisht ata me dëmtime në shikim dhe dëgjim, ata për të cilët komunikimi verbal është i kufizuar ose i pamundur e personat që kërkojnë formate të thjeshta për t'u lexuar dhe për t'u kuptuar; c) pengesat infrastrukturore, përfshirë ato në banesa, hapësira dhe shërbime publike; ç) pengesat institucionale, përfshirë ato në legjislacion dhe politika”.

Në përputhje me qasjen e KDPAK edhe ky ligj sanksionon se aksesueshmëria është një nga parimet e këtij ligji (neni 4/ç) dhe se jetesa e pavarur e personave me aftësi të kufizuar mund të sigurohet nëpërmjet garantimit të aksesueshmërisë, ndër të tjera nëpërmjet pjesëmarrjes në të gjitha sferat e jetës, përfshirë jetën familjare, komunitare dhe qytetare (neni 5/1³).

Për mënjanimin e pengesave mjedisore dhe infrastrukturore, Këshilli i Ministrave ka miratuar Vendimin nr. 1074, datë 23.12.2015 “Për përcaktimin e masave për mënjanimin e pengesave në komunikim dhe infrastrukturë në ofrimin e shërbimeve publike për personat me aftësi të kufizuara” (në vijim VKM nr. 1074/2015). Ky vendim përcakton masat për zbatimin dhe unifikimin e rregullave, në bazë të të cilave mënjanohej pengesat mjedisore dhe infrastrukturore për të bërë të mundur aksesin në strehim, transport, shëndetësi, kujdes social, arsimim, punësim dhe shërbime për personat me aftësi të kufizuara. Sipas këtij vendimi, janë pengesa infrastrukturore: a) pengesat fizike si burim vështirësish për lëvizjen e kujtudo dhe në mënyrë të veçantë të atyre që, për çfarëdolloj arsyeje, kanë një aftësi lëvizëse të kufizuar, të përhershme ose të përkohshme; b) pengesat që kufizojnë ose pengojnë këdo në përdorimin komod dhe të sigurt të hapësirave, pajisjeve e të pjesëve përbërëse; c) mungesa e mjeteve dhe e sinjalizimeve që lejojnë orientimin dhe njohjen e vendeve e të burimeve të rrezikut për këdo dhe, në veçanti, për personat me shikim apo dëgjim të kufizuar (Kreu I, pika 3). Ky vendim është i detyrueshëm si ndaj sektorit publik ashtu edhe atij privat dhe përfshin të gjitha ndërtesat e reja ashtu edhe ato ekzistuese, e në mënyrë të veçantë ato mjedise ku ofrohen shërbime publike, parqet, sheshet e rrugët (Kreu I, pika 4).

Sipas pikës 2, të kreut 2, të kësaj VKM-je, çdo kërkesë teknike për përshtatshmërinë e objekteve të reja dhe atyre ekzistuese, parqeve, shesheve dhe rrugëve zbatohet sipas dispozitave të parashikuara në vendimin nr. 1503, datë 19.11.2008, të Këshillit të Ministrave, “Për miratimin e rregullores “Për shfrytëzimin e hapësirave nga ana e personave me aftësi të kufizuara” (në vijim VKM nr. 1503/2008). Ndër të tjera, në këtë rregullore parashikohet sa më poshtë vijon:

“PJESA I

Zbatimi i rregullave për eliminimin e barrierave arkitektonike në banesat, hapësirat dhe shërbimet publike.

Kreu I

Të përgjithshme

³ “Jetesa e pavarur u siguron personave me aftësi të kufizuara zgjedhje, kontroll dhe liri të njëjta me të tjerët, kur është nevoja, nëpërmjet ofrimit të mbështetjes dhe të ndihmës, bazuar në zgjedhjen dhe aspiratat e vetë individit për nevojat e jetës së përditshme, përfshirë aksesin në strehim, transport, shëndetësi, kujdes social, arsimim, punësim dhe shërbime e mundësi të tjera, si dhe nëpërmjet pjesëmarrjes në të gjitha sferat e jetës, përfshirë jetën familjare, komunitare dhe qytetare”.

Neni 1

Objekti, qëllimi dhe fusha e aplikimit

1. Objekti i kësaj rregulloreje është përcaktimi i kërkesave teknike për eliminimin e pengesave që përcaktohen si “barriera arkitektonike”.
2. Kjo rregullore ka për qëllim zbatimin e rregullave për eliminimin e barrierave arkitektonike në banesat, hapësirat dhe shërbimet publike.
3. Fusha e aplikimit të saj shtrihet në:
 - të gjitha objektet publike të reja të ndërtuara me fondet e buxhetit të shtetit apo private si dhe në objektet private, që ndërtohen në të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë;
 - godinat dhe hapësirat publike, ndërtimet e reja me karakter të përkohshëm, ose në ato ekzistuese nëse do t'i nënshtrohen rikonstruksionit;
 - ndërtesat dhe hapësirat publike që i nënshtrohen çfarëdolloj ndërhyrjeje ndërtimi që ka të bëjë me heqjen e kufizimit të mundësisë së pamjes dhe fushëpamjes, që të paktën, qoftë edhe pjesërisht, është pjesë e ndërhyrjes;
 - ndërtesat dhe hapësirat publike që janë, tërësisht ose pjesërisht, objekt i ndryshimit të destinacionit nëse do të jetë në përdorim publik, si edhe për shërbime të veçanta për përdorim publik.

Neni 2

Përshtatja e objekteve ekzistuese

1. Në ndërtesat dhe hapësirat publike ekzistuese, edhe pse nuk janë objekt ristrukturimi ose riorganizimi funksional, duhet të evidentohen dhe të llogariten të gjitha mundësitë për përshtatje, të cilat mund të përmirësojnë shfrytëzimin në bazë të kërkesave që janë në këtë rregullore.
2. Çdo ndërtesë duhet të pajiset, nën kujdesin e administratorit publik apo privat të ndërtesës, me një sistem thirrjesh që të aktivizojë një shërbim ndihme në mënyrë të tillë që t'u lejojë personave me aftësi të kufizuara lëvizjen ose ndijimin e shërbimit me zë.
3. Në objektet e banimit publike/private dhe në banesa vetjake, përfshi edhe ato të hapura për publikun, aplikohen rregullat dhe standardet e përcaktuara në këtë rregullore.
4. Nuk mund të ofrohen kontribute ose lehtësime nga ana e shtetit dhe e enteve të tjera publike për realizimin e punimeve publike ose të shërbimeve publike në kundërshtim me këto rregulla dhe standarde.

Neni 3

1. Barrierat arkitektonike janë:

- a) pengesat fizike si burim vështirësish për lëvizjen e kujtdo dhe në mënyrë të veçantë të atyre që, për çfarëdolloj arsyeje, kanë një aftësi lëvizëse të kufizuar të përhershme ose të përkohshme;
- b) pengesat që kufizojnë ose pengojnë këdo në përdorimin komod dhe të sigurt të hapësirave, pajisjeve dhe pjesëve përbërëse;

- c) mungesat e mjeteve dhe e sinjalizimeve që lejojnë orientimin dhe njohjen e vendeve dhe të burimeve të rrezikut për këdo dhe në veçanti për personat me shikim apo dëgjim të kufizuar.
8. Eliminimi i barrierave - është rezultat i aplikimit të zgjedhjes teknike në projektim dhe ndërtim të objektit me të cilat PAK-ja siguron lëvizjen pa pengesë, qëndrimin dhe kryerjen e punëve në to në të njëjtin nivel sikurse personat e tjerë.
19. Përpunimi relievor - është përpunimi përfundimtar me reliev i sipërfaqes së ecjes.
20. Vija relievore drejtuese - është përpunimi me reliev i sipërfaqes së ecjes e dedikuar për drejtim të lëvizjes së personave që nuk shikojnë dhe/ose me shikim të dobësuar, e cila në fund të rrugës dhe në vendin e ndërrimit të drejtimit të lëvizjes përcakton atë me ndërrimin e strukturës relievore me gjerësi së paku 40 cm.
21. Vija relievore paralajmëruese - është përpunim me reliev i sipërfaqes së ecjes, e cila vendoset me qëllim të paralajmërimit të personave që nuk shohin dhe/ose me shikim të dobësuar për rrezikun nga komunikacioni.
22. Fusha relievore paralajmëruese - është përpunimi me reliev i sipërfaqes së ecjes, e cila shërben për paralajmërim të personave që nuk shikojnë dhe/ose me shikim të dobësuar të ndryshimit të nivelit të lëvizjes.”

Në nenin 7, të pjesës së parë të rregullores, për trotualet parashikohet se:

1. “Për vendkalimet e këmbësorëve ngjitur me hapësirat e rezervuara për automjetet, rregullat e dhëna në pikat 2.2 të nenit 4 dhe 8 të pjesës së dytë të kësaj rregulloreje, vlejnë karakteristikat e shtrimit dhe të bashkimit të dysHEMEVE të trotuarit me hapësirat e rezervuara për makinat.
2. Disniveli, mes sipërfaqes së trotuarit dhe rrugëve pranë tyre nuk duhet të kalojë 5 cm.
3. Gjerësia e trotuareve të realizuar në ndërhyrjet e reja të urbanizmit duhet të jetë e tillë, që të mundësojë shfrytëzimin dhe nga ana e personave në karrige me rrota, duke pasur parasysh edhe pengesat e krijuara nga shtyllat e ndriçimit publik, sinjalistika rrugore dhe nga çdo element tjetër që mund të zvogëlojë gjerësinë e përshkueshme të tyre, jo më pak se 1.2 m”.

Në Kreun IV, të pjesës së dytë, të VKM nr. 1503/2008, përcaktohen standardet dhe zgjidhjet teknike të detyrueshme për t’u zbatuar me qëllim për të garantuar mundësinë e përdorimit të hapësirave të jashtme nga ana e personave me aftësi të kufizuara. Konkretisht në nenin 3, të VKM së sipërcituar, përcaktohen në mënyrë të detajuar standardet funksionale dhe të përmasave në rrugë, të detyrueshme për t’u respektuar. Kështu në pikën 3.1 përcaktohet:

“Kreu IV
Standardet dhe zgjidhjet teknike.

3.1 Rrugët.

- Vendkalimet për këmbësorët duhet të kenë një gjerësi minimale prej 90 cm, për të lejuar ndryshimin e drejtimit të lëvizjes nga ana personave në karrige me rrota dhe të kenë zgjerime në të njëjtin plan, çdo 10 metra gjatësi.
- Çdo ndërrim drejtimi për gjatë rrugës së drejtë duhet të bëhet në të njëjtin rrafsh.
- Aty ku është e nevojshme marrja e kthesave 9 00 në drejtim të lëvizjes, vendi duhet të jetë me gjerësi të paktën 170 cm duke filluar nga pika më e jashtme, në të njëjtin plan dhe pa ndërprerje.
- Aty ku është e nevojshme të parashikohet një rreth, ky duhet të jetë i ngritur me 10 cm nga toka i realizuar me një material dhe ngjyrë ndryshe nga shtrimi i rrugës, të mos jetë me kënde të theksuara dhe të ndërpritet të paktën në çdo 10 metra nga kalime për në vendet ngjitur të pashtruara.
- Pjerrësia gjatësore nuk duhet t'i kalojë të 5%. Nëse nuk është e mundur, lejohen pjerrësi me të mëdha, me kusht që të jenë në përputhje me sa parashikohet në pikën 2.11 të këtij neni.
- Në rrugët me pjerrësi të 5% është e nevojshme vendosja e një shesh qëndrimi horizontal, me një hapësirë prej të paktën 150 cm, çdo 15 metra në gjatësi të rrugës. Për pjerrësi më të mëdha gjatësia duhet të zvogëlohet proporcionalisht deri në 10 metra për një pjerrësi 8%.
- Pjerrësia maksimale e tërthortë e lejueshme është 1%.
- Në prani të kundër-pjerrësisë në fund të një rruge të pjerrët ose të një bashkimi midis kësaj rruge dhe nivelit rrugor, shuma e të dy pjerrësive lidhur me planin horizontal duhet të jetë më e vogël se 22%.
- Disniveri optimal mes rrafshit rrugor dhe rrafshit të terrenit ose të vendeve të rezervuara ngjitur me to është 2,5 cm.
- Kur trotuari bashkohet me nivelin rrugor ose ndërpritet nga një zonë e rezervuar, lejohen platforma të shkurtra me pjerrësi jo më të madhe se 15% për një disnivel maksimal prej 15 cm.
- Deri në një lartësi minimale prej 210 cm nga toka, nuk duhet të ekzistojnë pengesa të asnjë lloji, si tabela sinjalistike ose elementë të dalë nga ndërtesa, që mund të jenë shkak për aksidente për një person në lëvizje.
- Ishulli i këmbësorëve duhet të mundësoj përmbushjen e këtyre kushteve:
- në rastet kur ishulli i këmbësorëve ndodhet në nivel me rrugën ose niveli i tyre në vendkalim bëhet i njëjtë me nivelin e rrugës, atëherë 15 cm nga fillimi dhe 15 cm nga fundi shënohet vija relievore paralajmëruese me gravurë normal në drejtim të lëvizjes, me gjerësi jo më e vogël se 40 cm, sipas paraqitjes në fig. 38 të shtojcës B të kësaj rregulloreje;
- në raste kur ishulli i këmbësorëve është i ngritur në krahasim me nivelin e rrugës, kalimi nga rruga në ishullin e këmbësorëve realizohet me pjerrtësi sipas fig. 39 të shtojcës B të kësaj rregulloreje;
- Udhëkryqi i cili ndodhet në zonat e vendbanimeve ku banojnë persona që nuk shikojnë ose me shikim të dobësuar, vendkalimi për këmbësor duhet të ketë semaforin e përshtatur me sinjalizim zanor dhe vijat relievore drejtuese. Vija relievore paralajmëruese realizohet deri te skaji i pjerrtësisë së kalimit në gjatësi jo më të vogël se 110 cm.

- *-Kur në udhëkryq nuk mund të evitohen pengesat në nivel të njëjtë, realizohen nënkalime ose mbikalime me aplikimin e elementeve përshtatës për arritjen në nivele me lartësi të ndryshme sipas dispozitave të kësaj rregulloreje.*
- *Figura 35, 36, 37, 38, 39, 40 dhe 41 shtojca B.*

3.2. *Shtrimet e rrugëve kundër rrëshqitjes realizohet me materiale koeficienti i fërkimit i të cilëve është më i lartë se:*

- *0,40 për elementin rrëshqitës lëkurë në shtresë të thatë;*
- *0,40 për elementin rrëshqitës gomë e fortë standarde në shtresë të lagur.*
- *Vlerat e fërkimit të lartpërmendur nuk duhet të ndryshojnë nga vendosja e shtresave lustruese të shtresës së fundit ose të mbrojtjes të cilat nëse vendosen duhet të aplikohen para provës. Hipotezat e kushteve të asfaltimit (e thatë ose e lagur) duhet të merren në bazë të kushteve normale klimaterike të zonës ku do të zbatohet.*
- *Shtresat mbajtëse të shtrimit duhet të jenë të përshtatshme për të mbajtur për një kohë të gjatë shtrimin dhe mbingarkesën e parashikuar, përveç sigurimit të bllokimit të qëndrueshëm të elementeve përbërës të vetë shtrimit. Elementet përbërës të një shtrimi duhet të kenë nyjëzime më të vogla se 5mm, të realizuar me material të qëndrueshëm, të jenë të rrafshët me një trashësi të dukshme jo më të vogël se 2 mm. Hekurat e futura në shtrim duhet të jenë realizuar me hallka të papërshkueshme nga një sferë me diametër prej 2 cm; hekurat me elemente paralele duhet gjithashtu të vendosen me elemente drejtkëndore në drejtim të lëvizjes.”*

Në nenet 27 dhe 28, të pjesës së dytë, të VKM nr. 1503/2008, përcaktohen standardet teknike që duhet të plotësohen respektivisht, lidhur me rrugët për këmbësor dhe semaforët.

Kështu në Kreun V, në nenet 27 dhe 28 përcaktohet se:

1. *Sipërfaqja publike - rruga për këmbësor duhet të jetë:*

- *i ngritur në krahasim me bordurën së paku 3 cm ose i ndarë me vijë relievore paralajmëruese, e nëse është në nivel të shiritit atëherë ndahet me sipërfaqe rrethore me diametër jo më të vogël se 150 cm;*
- *i lidhur me sipërfaqet e tjera publike pa pengesë.*

Fig. 35 të shtojcës B.

2. *Ndryshimet e nivelit të sipërfaqeve publike – e rrugëve janë të lidhura me njeri tjetrin me elemente përkatës përshtatje për ndryshim të lartësive. Ato që lidhen me ashensorin e përshtatur ose me platformën ngritëse vertikale, detyrimisht duhet të jenë të lidhura me shkallët e përshtatura.*
3. *Të gjitha pajisjet komunale (banka, tavolina, shenja, shtylla ndriçuese, shportë, mbajtës për biçikletë, panele për reklama dhe të ngjashme) vendosen pranë skajit të sipërfaqes publike – shtegu për këmbësorë, në mënyrë që të mos pengoj personat që nuk shikojnë dhe me shikim të dobësuar.*

4. Të gjitha ekspozimet në murin e ndërtesës pranë sipërfaqes publike për këmbësorë, si dhe ekspozimet e tjera në këto mure të cilat ndodhen në lartësinë 70 deri 220 cm dhe të dala më shumë se 10 cm, duhet të jenë të realizuara në tërë gjatësinë e tyre deri te sipërfaqja për këmbësorë ose të jenë të shënuara në mënyrë që sipërfaqja e këmbësorëve nën to të jetë e ngritur minimumi 3 cm në krahasim me nivelin rrethues.
5. Kur së bashku me sipërfaqet publike të këmbësorëve parashikohet rruga e biçikletave ose parkingu, është e nevojshme realizimi i kufizimit prej sipërfaqeve publike të këmbësorëve me të paktën 3 cm, ose sipërfaqe të gjelbër apo elementë tipike edhe të ngjashëm.

Neni 28

Semafori duhet të plotësoj këto kushte:

- planin relievor i kalimit për në semafor i cili ndodhet në kalimin e rrugës me më shumë se dy korsi të qarkullimit në një drejtim;
- sinjalizimin zanor, i cili ndodhet në zonat ku kryesisht qëndrojnë personat që nuk shikojnë dhe me shikim të dobësuar;
- sinjalizimi zanor i vendosur në semafor të një drejtimi qarkullues i cili nuk përputhet me sinjalizimin zanor të vendosur në semaforin e drejtimit tjetër qarkullues, te semaforët në udhëkryq;
- sinjalizimin zanor i vendosur në semafor, i cili lajmëron vetëm ndërrimin e dritës në semafor;
- shpërndarësin e zërit të sinjalizimit zanor i vendosur në semafor, i cili lajmëron personat që nuk shikojnë ose me shikim të dobësuar të cilët kalojnë rrugën.

Kreu VI, i pjesës së dytë, të VKM nr. 1503/2008, përmban rregullime lidhur me realizimin e rregullave për përshtatjen dhe shfrytëzimin e hapësirave nga ana e personave me aftësi të kufizuara. Në nenin 30, të këtij kreu, parashikohet respektimi i elementëve lidhur me përshtatjen, sipas natyrës dhe qëllimit të objektit/ndërtesës. Në pikën 14, të nenit 30, përcaktohet ndër të tjera se:

“ Neni 30

Respektimi i elementeve të përshtatjes sipas natyrës dhe qëllimit të objektit.

Ndërtesat publike, me destinacion për ushtrimin e një veprimtarie prodhuese, duhet të projektohen dhe të realizohen duke respektuar rregullat e standardet e përshtatjes të dhëna në pjesën e dytë të kësaj rregulloreje, në përputhje me qëllimin për të cilin ato ndërtohen sipas neneve përkatëse.

.....

14. Sipërfaqet dhe hapësirat publike:

- neni: 27 për sheshet e këmbësorëve, rrugët, rrugicat në parqe, lojërat e fëmijëve dhe shëtitoret;

- *neni: 27 për nënkalime, mbikalime dhe ura për këmbësorë;*
- *nenet: 8 pika 3.1, 27 dhe 28 për vendkalimet”.*

Referuar parashikimeve të mësipërme të bëra në VKM nr. 1503/2008, ekzistojnë rregulla dhe standarde të mirëpërcaktuara dhe të detyrueshme për zbatim, që duhet të përmbushin sipërfaqet publike (rrugët për këmbësorë dhe trotualet), për të eliminuar pengesat/barrierat dhe për të garantuar aksesueshmërinë e personave me aftësi të kufizuara.

Bazuar në provat e administruara gjatë shqyrtimit të ankesës rezultoi e provuar se trotualet në rrugën kryesore përballë Njesisë Administrative dhe Qendrës Shëndetësore Mamurras, nuk kanë rampa dhe elemente për personat me aftësi të kufizuara në shikim, duke bërë të pamundur që personat me aftësi të kufizuara në lëvizje të cilët janë përdorues të karriges me rrota, të kalojnë nga njëra anë e rrugës në tjetrën. Lartësia e bordurës dhe mungesa e fushës relievore, përbëjnë një burim vështirësie për lëvizjen e të gjithë atyre personave që kanë një aftësi lëvizëse të kufizuar.

Gjatë shqyrtimit të ankesës, Komisioneri kërkoi nga Njësia Administrative Mamurras dhe Bashkia Kurbin informacion në lidhje me përmbushjen e të gjitha standardeve dhe kriterëve teknike të parashikuara nga VKM nr. 1503/2008. Bashkia Kurbin me shkresën nr. 743/1 prot., datë 21.02.2024 dhe nr. 1455/1 prot., datë 04.04.2024, la të kuptonte se pranonte mungesën e standardeve në rrugë/trotuare kur deklaroi se aktualisht nuk ka marrë masat e nevojshme për hartimin, projektimin dhe zbatueshmërinë lidhur me përshtatshmërinë e rrugëve/trotuareve me qëllim funksionimin e tyre nga të gjitha grup-moshat me karakteristikatë veçanta.

Bashkia Kurbin nuk dha asnjë dokumentacion apo informacion në lidhje me plotësimin e standardeve teknike të detyrueshme për zbatim për rrugët dhe trotualet që ka kjo bashki në administrim. Nga ana tjetër, nuk ngriti pretendimin se rrugët dhe trotualet e bashkisë plotësojnë standardet e parashikuara nga VKM nr. 1503/2008.

Gjithashtu, Bashkia Kurbin pranoi faktin që janë kryer investime me ndikim në infrastrukturën rrugore në këtë segment rrugor, por që janë investime të cilat përmirësojnë vetëm shtresat asfaltike ekzistuese pa përfshirë trotuare apo sinjalistikë vizive dhe akustike. Bashkia Kurbin do të marrë masa në lidhje me investime të kësaj fushe në vitet në vazhdim pasi të mbyllë procesin e rindërtimit.

Garantimi i aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuara, sikurse më sipër rezultoi, kërkon aplikimin e një sërë standardesh dhe kriteresh teknike, të cilat janë miratuar me VKM nr. 1503/2008. Është respektimi në tërësinë e tyre, i këtyre standardeve dhe kriterëve teknike që mundëson heqjen e barrierave/pengesave për personat me aftësi të kufizuara dhe mundëson që personat me aftësi të kufizuara të kenë akses dhe të përfitojnë në baza të barabarta me të tjerët shfrytëzimin e hapësirave publike të Bashkisë Kurbin. Ekzistenca e pengesave/barrierave infrastrukturore në hapësirat publike të bashkisë, sjell si pasojë që personave me aftësi të kufizuara t’ju mohohet akses për të marrë shërbimet e ofruara.

Referuar nenit 23, të ligjit 139/2015 “Për vetëqeverisjen vendore”, Bashkia Kurbin është përgjegjëse dhe për ndërtimin, rehabilitimin dhe mirëmbajtjen e rrugëve vendore dhe sinjalizimit rrugor, të trotuareve dhe shesheve publike vendore. Nëpërmjet ndërtimit dhe rehabilitimit të infrastrukturës rrugore, Bashkia Kurbin mund të sigurojë kushtet e nevojshme dhe të domosdoshme që personat me aftësi të kufizuara të kenë një jetesë të pavarur dhe të marrin pjesë plotësisht në të gjitha aspektet e jetës.

Bazuar në sa më sipër, Komisioneri arrin në përfundimin se, trotualet në rrugën kryesore përballë Njesisë Administrative dhe Qendrës Shëndetësore Mamurras, të Bashkisë Kurbin, nuk përmbushin standardet teknike të miratuara për të siguruar aksesueshmërinë për personat me aftësi të kufizuara, e për rrjedhojë Bashkia Kurbin nuk ka përmbushur detyrimet ligjore në fuqi në lidhje me sigurimin e aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuara. Meqenëse aksesueshmëria, është një parakusht që personat me aftësi të kufizuara të marrin pjesë në baza të barabarta me të tjerët në shoqëri, për të jetuar në mënyrë të pavarur, Komisioneri vlerëson se dështimi për të përmbushur standardet teknike të miratuara me qëllim sigurimin e aksesueshmërisë, i ekspozon personat me aftësi të kufizuara ndaj një trajtimi të padrejtë dhe më pak të favorshëm dhe në rastin konkret në raport me banorët e tjerë të Njesisë Administrative, Bashkia Kurbin.

B. Shkaku i mbrojtur

Pala ankuese pretendon diskriminim për shkak të aftësisë së kufizuar nga ana e Njesisë Administrative, Bashkia Kurbin, për shkak të mungesës së aksesueshmërisë për mosgarantimin e aksesueshmërisë në trotualet në rrugën kryesore përballë Njesisë Administrative dhe Qendrës Shëndetësore Mamurras, për personat me aftësi të kufizuara.

Në nenin 1, të LMD, përcaktohet se: *“Ky ligj rregullon zbatimin dhe respektimin e parimit të barazisë dhe mosdiskriminimit në lidhje me racën, etninë, ngjyrën, gjuhën, shtetësinë, bindjet politike, fetare ose filozofike, gjendjen ekonomike, arsimore ose shoqërore, gjininë, identitetin gjinor, orientimin seksual, karakteristikat e seksit, jetesën me HIV/AIDS, shtatzëninë, përkatësinë prindërore, përgjegjësinë prindërore, moshën, gjendjen familjare ose martesore, gjendjen civile, vendbanimin, gjendjen shëndetësore, predispozicionet gjenetike, pamjen e jashtme, aftësinë e kufizuar, përkatësinë në një grup të veçantë, ose me çdo shkak tjetër”.*

Referuar nenit 1, të LMD, shkaku i diskriminimit “*aftësia e kufizuar*” e pretenduar nga pala ankuese, konsiderohet si shkak i mbrojtur, pasi parashikohet si i tillë në LMD.

C. Lidhja e trajtimit të padrejtë më pak të favorshëm me shkaku e mbrojtur

Parimi i barazisë dhe i mosdiskriminimit, sanksionohet nga Kushtetuta në nenin 18, si një parim i përgjithshëm që përshkon të gjitha të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, prandaj ai duhet të gjejë shprehjen e tij në të gjithë legjislacionin shqiptar si dhe të zbatohet nga të gjithë, si nga institucionet edhe nga individët.

Gjykata Kushtetuese në disa vendime të saj ka interpretuar nenin 18 të Kushtetutës, si dhe ka theksuar se parimi i barazisë synon që të gjithë të jenë të barabartë në ligj dhe përpara ligjit, jo vetëm në drejtat themelore të parashikuara në Kushtetutë por edhe në të drejtat e parashikuara nga ligjet e tjera në fuqi. Gjykata është shprehur se: *“Barazia në ligj dhe para ligjit nuk do të thotë që të ketë zgjidhje të njëllajta për individë ose kategori personash që janë në kushte objektivisht të ndryshme. Barazia përpara ligjit dhe në ligj presupozon barazinë e individëve që janë në kushte të barabarta”, si dhe “Vetëm në raste përjashtimore dhe për shkaqe të arsyeshme dhe objektive mund të përliqet trajtimi i ndryshëm i kategorive të caktuara që përfitojnë nga kjo e drejtë.”* (shih vendimet nr. 39, datë 16.10.2007, nr. 4 datë 12.02.2010, nr. 34, datë 20.12.2015, të Gjykatës Kushtetuese)

Neni 14 i Konventës Evropiane për Drejtat e Njeriut (KEDNJ), ndalon diskriminimin në gëzimin e të drejtave dhe lirive të përcaktuara në të, duke mos parashikuar një të drejtë të veçantë në lidhje me aksesueshmërinë, ndërkohë që Protokolli 12-të i KEDNJ-së, i cili është ratifikuar nga Shqipëria, ndalon diskriminimin në lidhje me “gëzimin e çdo të drejte të parashtruar nga ligji” dhe kështu ofron mbrojtje më të madhe se sa neni 14, i cili lidhet vetëm me të drejtat e garantuara nga KEDNJ-ja.

Gjithashtu, Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (GJEDNJ), në mënyrë të vazhdueshme ka interpretuar se trajtimi i diferencuar është diskriminues nëse ai nuk bazohet në ndonjë justifikim objektiv dhe të arsyeshëm, domethënë, nëse trajtimi i diferencuar nuk ndjek një qëllim legjitim ose nëse nuk ekziston një marrëdhënie e arsyeshme të proporcionalitetit ndërmjet mjeteve të përdorura dhe qëllimit që synohet të realizohet⁴. Sipas GJEDNJ-së, e drejta për të mos u diskriminuar e garantuar nga KEDNJ, gjithashtu cenohet kur pa një justifikim objektiv dhe të arsyeshëm shtetet dështojnë që të trajtojnë ndryshe personat situata e të cilëve është objektivisht e ndryshme⁵. GJEDNJ, shprehet se, ndalimi që rrjedh nga neni 14 do të krijojë detyrime pozitive për shtetet kontraktuese për të bërë dallimet e nevojshme ndërmjet personave ose grupeve, rrethanat e të cilëve janë në mënyrë të rëndësishme dhe domethënëse të ndryshme⁶. Për më tepër, GJEDNJ, shprehet se, neni 14 nuk e ndalon një shtet anëtar që t'i trajtojë grupet ndryshe për të korrigjuar “pabarazitë faktike” ndërmjet tyre; në të vërtetë, në rrethanat të caktuara, dështimi në përpjekje për të korrigjuar pabarazinë nëpërmjet trajtimit të ndryshëm, mund të shkaktojë në vetvete një shkelje të nenit 14⁷.

Është KDPK e cila parashikon në nenin 9, të saj të drejtën për aksesueshmëri si një të drejtë më vete, përpos parashikimit të aksesueshmërisë si një nga parimet mbi bazën e të cilit duhet të

⁴ Shih: *Molla kundër Greqisë*, Vendim i Dhomës së Madhe, 2018, prg. 135; *Fábián kundër Hungarisë*, Vendim i Dhomës së Madhe 2017, prg. 113; *Abdulaziz, Cabales dhe Balkandali kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1985, prg.72.

⁵ Shih: Çështja *Thlimmenos kundër Greqisë* [GC], nr. 34369/97, prg. 44, GJEDNJ 2000-IV; Çështja *J.D dhe A kundër Mbretërisë së Bashkuar*, nr.32949/17 dhe 34614/17, prg. 84, 24 tetor 2019.

⁶ Shih: Çështja *J.D dhe A kundër Mbretërisë së Bashkuar*, nr.32949/17 dhe 34614/17, prg. 84, 24 tetor 2019.

⁷ Shih: Çështjen *Horváth dhe Kiss kundër Hungarisë*, nr. 11146/11, datë 29.01.2013, prg. 101; Çështjen *Thlimmenos*, cituar më lart, prg. 44; Çështjen *D.H. dhe të tjerët kundër Republikës Çeke* (GC), nr.57325/00, GJEDNJ 2007-IV, prg.175).

interpretohen të gjithë të drejtat e tjera për personat me aftësi të kufizuara. KDPAK ndalon gjithashtu çdo formë diskriminimi me bazë aftësinë e kufizuar.

Sipas nenit 3, pika 1 të LMD, të ndryshuar, “diskriminimi” përkufizohet si: *çdo dallim, përjashtim, kufizim ose preferencë, bazuar në cilindo shkak të mbrojtur në nenin 1 të këtij ligji, që ka si qëllim ose pasojë pengesën ose bërjen e pamundur të ushtrimit në të njëjtën mënyrë me të tjerët, të të drejtave e lirive themelore të njohura me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, aktet ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë, si dhe nga ligjet në fuqi.*

Në pikën 1, të nenit 5, të LMD, sanksionohet se ndalimi i diskriminimit, sipas formulimit vijues: *“1. Ndalohet diskriminimi për shkaqet e përmendura në nenin 1 të këtij ligji dhe mosmarrja në shqyrtim, sipas rasteve të përmendura në nenin 3 të këtij ligji, e një ankimi ose procedure, si dhe çdo forme tjetër sjelljeje që pengon zbatimin e parimit të trajtimit të barabartë.”*

Në kreun IV, të LMD, parashikohet një mbrojtje të posaçme nga diskriminimi në fushën e ofrimit të të mirave dhe shërbimeve. Konkretisht, në nenin 20, pika 1, të LMD parashikohet: *“1. Personi fizik ose juridik që ofron të mira apo shërbime për publikun, me pagesë ose jo, ndalohet të diskriminojë një person tjetër, i cili kërkon t’i arrijë ose t’i përdorë ato:*

- a) duke refuzuar t’i japë një personi apo grupi personash të mira apo shërbime për shkaqet e përmendura në nenin 1 të këtij ligji;*
- b) duke refuzuar t’i ofrojë një personi të mira apo shërbime në mënyrë të ngjashme, ose me cilësi të ngjashme, ose në kushte të ngjashme me ato në të cilat këto të mira apo shërbime i ofrohen publikut në përgjithësi”.*

Parashikimet e bëra në pikën 2, të nenit 20, të LMD, janë orientuese dhe jo shteruese. Referuar funksioneve të Bashkisë Kurbin në fushën e infrastrukturës dhe shërbimeve publike dhe përgjegjësisë së bashkisë në ndërtimin, rehabilitimin dhe mirëmbajtjen e rrugëve vendore, të trotuareve dhe shesheve publike, janë të mira që ofrohen për publikun në përgjithësi dhe janë të mira të cilat hyjnë në fushën e veprimit të nenit 20, të LMD-së.

Në bazë të LMD, jo çdo diferencë në trajtim, konsiderohet diskriminim. Në bazë të nenit 6, të LMD, përcaktohet se: *“Ndalimi i diskriminimit i përshkruar nga ky ligj nuk zbatohet në rastet kur ka një qëllim objektivisht të justifikueshëm dhe të përligjur në bazë të Kushtetutës, të marrëveshjeve apo akteve ndërkombëtare të ratifikuara nga republika e Shqipërisë dhe legjislacioni në fuqi”.*

Barra e provës në çështjet e diskriminimit, është objekt i rregullimit të veçantë sipas LMD-së. Bazuar në nenin 33 pika 7/1, të LMD, sanksionohet se: *“Në rastet kur pala ankuuese paraqet fakte mbi të cilat bazon pretendimin për sjelljen diskriminuese dhe në bazë të të cilave mund të prezumohet se ka pasur diskriminim, pala tjetër, kundër së cilës është paraqitur ankesa, detyrohet të provojë se faktet nuk përbëjnë diskriminim”.*

Të njëjtin rregullim, në lidhje me barrën e provës parashikohet edhe nga Kodi i Procedurave Administrative. Konkretisht, në nenin 82, pika 2 të Kodit përcaktohet se: *“Në rastet kur pala paraqet prova mbi të cilat bazon pretendimin për sjelljen diskriminuese dhe në bazë të të cilave mund të prezumohet se ka pasur diskriminim, pala tjetër dhe/ose organi publik detyrohet të provojë se faktet nuk përbëjnë diskriminim, pavarësisht nga detyrimi i organit publik për të vënë në dispozicion të palëve provat e zotëruara prej saj”*.

Sa më sipër, pala ankuese duhet të krijojë një prezumim të diskriminimit (diskriminimi *prima facie*), barra më pas kalon tek subjekti që pretendohet se ka kryer diskriminim, i cili duhet të tregojë se ndryshimi në trajtim nuk është diskriminues. Kjo mund të bëhet:

1. Ose duke vërtetuar se nuk ka ndonjë lidhje shkakësore midis shkakut të mbrojtur dhe trajtimit të pafavorshëm apo të pabarabartë.
2. Ose duke provuar që megjithëse ky trajtim është i lidhur me shkakun e pretenduar, ka një justifikim të arsyeshëm dhe objektiv.

Nëse subjekti që pretendohet se ka konsumuar sjelljen diskriminuese nuk është në gjendje të provojë njërën nga të dyja, atëherë do të jetë përgjegjëse për diskriminim.⁸

Në aspektin procedural, si fillim pala ankuese duhet të provojë se i vetmi shpjegim i arsyeshëm për trajtimin e diferencuar, është shkak i mbrojtur nga diskriminimi, dhe në kushtet kur arrihet ky nivel provueshmërie barra e provës për të provuar të kundërtën, që veprimet nuk përbëjnë diskriminim i bie palës tjetër. Pra, nëse faktet e prezantuara nga pala ankuese duken të besueshme dhe në përputhje me provat në dispozicion, GJEDNJ në praktikën e vet i ka pranuar ato si të provuara, përveçse kur pala tjetër kundër së cilës paraqitet ankesa paraqet një shpjegim alternativ bindës.

Për sa i përket pyetjes se çfarë e bën një provë *prima facie* të aftë për të zhvendosur barrën e provës tek subjekti kundër të cilit është paraqitur ankesa, Komisioneri do të mbështetet në parimet e përgjithshme që dalin nga praktika gjyqësore e GJEDNJ-së. Në çështjen *Baka kundër Hungarisë* (DHM) (nr. 20261/12, paragrafi 143, datë 23 qershor 2016), GJEDNJ shprehet se: *“Në veçanti, Gjykata miraton konkluzione që, sipas saj, mbështeten nga vlerësimi i lirë i të gjitha provave, duke përfshirë konkluzionet e tilla që mund të rrjedhin nga faktet dhe parashtruesat e palëve. Prova mund të rrjedhë nga bashkëjetesa e konkluzioneve mjaftueshmërisht të forta, të qarta dhe të përputhshme ose të prezumimeve të ngjashme faktesh të pakundërshtueshme”*⁹.

Komisioneri çmon të nevojshme të theksojë se, është pikërisht bazuar në standardin e mësipërm të të provuarit, që do të shqyrtojë dhe do të konkludojë në lidhje me bazueshmërinë e pretendimeve për diskriminim të parashtruara në këtë ankesë.

Bazuar në faktet dhe provat e administruara si dhe detyrimet që burojnë nga legjislacioni në fuqi, rezultoi e provuar se, Bashkia Kurbin, kryesisht në trotualet në rrugën kryesore përballë Njesisë

⁸ https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-handbook-non-discrimination-laë-2018_en.pdf, fq.232.

⁹ Shih: GJEDNJ- Baka kundër Hungarisë (DHM), nr. 20261/12, paragrafi 143, 23 qershor 2016.

Administrative dhe Qendrës Shëndetësore Mamurras, nuk përmbush standardet e miratuara për sigurimin e aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuara. Dështimi për të përmbushur standardet teknike të miratuara me qëllim sigurimin e aksesueshmërisë, i ekspozon personat me aftësi të kufizuara ndaj një trajtimi të padrejtë dhe më pak të favorshëm dhe në rastin konkret në raport me personat e tjerë. Në këto kushte, Komisioneri vlerëson se grupi i personave me aftësi të kufizuara, trajtohen në mënyrë më pak të favorshme për shkak se mospërmbushja e standardeve teknike i vendos ata përpara pengesave dhe barrierave, në raport me pjesën tjetër të personave që nuk kanë aftësi të kufizuar, të cilët nuk përballen me barrierë/pengesa sikundër personat me aftësi të kufizuara.

Sa më sipër, rezulton plotësisht e provuar lidhja shkakësore midis shkakut të mbrojtur që në rastin konkret është aftësia e kufizuar dhe trajtimit të pafavorshëm dhe të pabarabartë të cilit i janë nënshkruar personat me aftësi të kufizuar, për shkak të mosrespektimit të standardeve të aksesueshmërisë të miratuar nga aktet në fuqi si më sipër janë cituar.

Komisioneri vlerëson se, bazuar në faktet dhe provat e administruara, jemi në kushtet kur mund të prezumohet se ka patur diskriminim, pra të diskriminimit *prima facie*. Rrjedhimisht, bazuar në standardin e provës, Bashkia Kurbin e cila ka në juridiksionin e saj Njësinë Administrative Mamurras, kishte barrën e provës që të provonte se trajtimi i pabarabartë dhe më pak i favorshëm të cilit i janë nënshtruar personat me aftësi të kufizuar në Njësinë Administrative Mamurras, Bashkinë Kurbin, ka një justifikim objektiv dhe të arsyeshëm.

Sipas KDPAK, edhe pse siguri i aksesit në mjedisin fizik, transport, informacion dhe komunikimi dhe shërbimet e hapura për publikun është shpesh një parakusht për gëzimin efektiv të të drejtave të ndryshme nga personat me aftësi të kufizuara, siguri i aksesueshmërisë mund të arrihet përmes realizimit progresiv.

Kjo qasje parashikohet edhe në nenin 4, të ligjit nr. 93/2014 “Për përfshirjen dhe aksesueshmërinë e personave me aftësi të kufizuara”, në bazë të të cilit është miratuar VKM nr. 1074, datë 23.12.2015 “Për përcaktimin e masave për mënjanimin e pengesave në komunikim dhe infrastrukturë në ofrimin e shërbimeve publike për personat me aftësi të kufizuara”. Në këtë VKM, parashikohet se planifikimi për realizimin e përshtatjes, nga ana e subjekteve të detyruara, do të realizohet në mënyrë progresive (Kreu I, pika 12). Sipas pikës 10, të kreut I, të VKM-së, parashikohet gjithashtu se: “Në planin e masave përfshihet detyrimi i subjektit për: a) evidentimin e objekteve ekzistuese dhe të shërbimeve, për të cilat nevojitet përshtatshmëria; b) planifikimin progresiv të fondeve të nevojshme për përshtatjen; c) përcaktimin e afatit kohor për realizimin e përshtatshmërisë”.

Vendimi nr. 1074/2015 vijon më tej duke parashikuar në Kreun I, pikat 9, 10, 13 dhe 14 të tij se: “9. Çdo subjekt, që ofron shërbime për publikun, është i detyruar që të miratojë një plan masash për zbatimin e kërkesave të këtij vendimi brenda 6 (gjashtë) muajve nga hyrja e tij në fuqi. 10. Në planin e masave përfshihet detyrimi i subjektit për: a) evidentimin e objekteve ekzistuese dhe të shërbimeve, për të cilat nevojitet përshtatshmëria; b) planifikimin progresiv të fondeve të

nevojshme për përshtatjen; c) përcaktimin e afatit kohor për realizimin e përshtatshmërisë. 13. Çdo subjekt, sipas pikës 4, të këtij vendimi, ka detyrimin që, brenda 12 (dymbëdhjetë) muajve nga data e miratimit të planit të masave, të fillojë punën për të realizuar procesin e përshtatshmërisë lidhur me objektet ekzistuese dhe shërbimet e ofruara”.

Realizimi progresiv do të thotë se heqja e pengesave dhe sigurimi i aksesueshmërisë duhet të sigurohet në mënyrë të vazhdueshme dhe sistematike, por në çdo rast në mënyrë të qëndrueshme, efektive dhe brenda një kornize afatshkurtër dhe afatmesme.

Referuar Komentit të Përgjithshëm Nr.2 (2014), mbi nenin 9 “Aksesueshmëria”, të miratuar nga Komiteti për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara, si autoriteti përgjegjës i ngarkuar nga KDPAK për interpretimin e kësaj Konvente, parashikohet se: “E drejta për aksesueshmëri për personat me aftësi të kufizuara sigurohet përmes zbatimit të rreptë të standardeve të aksesueshmërisë. Pengesat për të hyrë në objektet ekzistuese, ambientet, mallrat dhe shërbimet e synuara ose të hapura për publikun duhet të hiqen gradualisht në një mënyrë sistematike dhe, më e rëndësishmja, të monitoruar vazhdimisht, me qëllim që të sigurohet aksesueshmëria e plotë”.

Gjatë shqyrtimit të çështjes në fjalë, Bashkia Kurbin, parashitroi se në vitet në vijim do të marrë të gjitha masat e nevojshme për hartimin, projektimin dhe zbatueshmërinë lidhur me përshtatshmërinë e rrugëve me qëllim funksionimin e tyre nga të gjitha grup-moshat me karakteristika të veçanta. Bashkia Kurbin nuk paraqiti asnjë informacion dhe dokumentacion përpara Komisionerit lidhur me planifikimin e fondeve për përshtatjen/aksesueshmërinë e rrugëve/trotuareve kryesore për personat PAK dhe afatet kohore për realizimin e këtyre investimeve.

Mangësitë në realizimin e aksesueshmërisë në mjedise, shërbime dhe transport për personat me aftësi të kufizuara, janë evidentuar dhe në Planin Kombëtar për PAK 2021-2025, ku në pikën 3.1.1 “Aksesueshmëria fizike”, përshkruhet se: “Rol dhe përgjegjësi të madhe në realizimin e aksesueshmërisë fizike kanë pushteti vendor. Nga ana e bashkive ka një mungesë të theksuar të zbatimit të VKM-së nr. 1074, datë 23.12.2015 “Për përcaktimin e masave për mënjanimin e pengesave në komunikim dhe infrastrukturë në ofrimin e shërbimeve publike për personat me aftësi të kufizuara”.

Nga faktet dhe provat e administruara rezultoi se Bashkia Kurbin nuk ka marrë masa për hartimin e një plani masash për të identifikuar dhe për të planifikuar përmbushjen e standardeve të aksesueshmërisë në mënyrë të vazhdueshme dhe sistematike, sikurse kërkohet nga VKM nr. 1074, datë 23.12.2015 “Për përcaktimin e masave për mënjanimin e pengesave në komunikim dhe infrastrukturë në ofrimin e shërbimeve publike për personat me aftësi të kufizuara”.

Për të siguruar aksesueshmërinë, KDPAK kërkon miratimin e disa standardeve minimale që duhet të përmbushen, standarde këto që rezultojnë të jenë miratuar, sikundër është parashtruar edhe më sipër në këtë vendim.

Referuar Komentit të Përgjithshëm nr. 2 (2014), mbi nenin 9 “Aksesueshmëria”, të miratuar nga Komiteti për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara, si autoriteti përgjegjës i ngarkuar nga KDPAK për interpretimin e kësaj Konvente, parashikohet se: *“31. Si minimum, situatat e mëposhtme në të cilat mungesa e aksesit ka penguar një person me aftësi të kufizuara të ketë akses në një shërbim ose objekt të hapur për publikun, duhet të konsiderohen si akte të ndaluara të diskriminimit të bazuar në aftësinë e kufizuar: (a) kur shërbimi ose objekti është krijuar pas miratimit të standardeve përkatëse të aksesueshmërisë.....”*

Duke mbajtur në konsideratë rëndësinë dhe shërbimet që ofrohen në aksin rrugor që është objekt i ankesës në shqyrtim, si një aks qarkullimi kryesor në Njësinë Administrative Mamurras, Bashkisë Kurbin, Komisioneri vlerëson se, rruga kryesore përballë Njesisë Administrative dhe Qendrës Shëndetësore Mamurras është një aks me frekuencë të lartë të frekuentimit në jetën e përditshme nga qytetarët, ndryshe nga rrugë të tjera dytësore që në varësi të pozicionit dhe shërbimeve që ofrohen, mund të mos lindi nevoja që të frekuentohen në mënyrë të përditshme. Rezulton se në rrugën kryesore janë të vendosura dhe ofrojnë shërbime të përditshme shumë institucione publike dhe private që ofrojnë shërbime të nevojshme për banorët e kësaj Njësie Administrative. Për të funksionuar në mënyrë efektive dhe të sigurt në punë, arsim dhe jetën e përditshme, personat me aftësi të kufizuara duhet të kenë akses fizik në të njëjtat hapësira, punësim, mallra, shërbime dhe pjesëmarrje në komunitet, si të gjithë qytetarët e tjerë.

Komisioneri konstaton se, Bashkia Kurbin, në mënyrë të pajustificuar, nuk ka ndërmarrë masa për heqjen e pengesave dhe sigurimin e aksesueshmërisë në mënyrë efektive, brenda afateve kohore të arsyeshme, pavarësisht miratimit të standardeve teknike¹⁰ që prej vitit 2008 dhe detyrimit për të marrë masa për të identifikuar dhe planifikuar në mënyrë progresive dhe efektive eliminimin e pengesave/barrierave në territorin e administruar prej saj.

Referuar Komentit të Përgjithshëm Nr.2 (2014), mbi nenin 9 “Aksesueshmëria”, të miratuar nga Komiteti për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara, parashikohet se:

“.....25. Aksesueshmëria lidhet me grupet, ndërsa përshtatja e arsyeshme lidhet me individët. Kjo do të thotë se detyra për të ofruar akses është një detyrë ex ante. Prandaj, shtetet palë kanë për detyrë të ofrojnë aksesueshmërinë përpara se të marrin kërkesa individuale për të hyrë ose përdorur një vend ose shërbim..... Standardet e aksesueshmërisë duhet të jenë të gjera dhe të standardizuara..... Në përputhje me Konventën, shtetet palë nuk lejohen të përdorin masat shtrënguese si justifikim për të shmangur sigurimin e aksesueshmërisë graduale për personat me aftësi të kufizuara. Detyrimi për të zbatuar aksesueshmërinë është i pakushtëzuar, pra subjekti i detyruar që të sigurojë aksesueshmërinë nuk mund të justifikojë mosveprimin për t’a siguruar atë, duke iu referuar barrës për sigurimin e aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuara. Detyrimi për përshtatjen e arsyeshme, përkundrazi, ekziston vetëm nëse zbatimi nuk përbën barrë të tepruar për subjektin.

¹⁰ VKM nr. 1503, datë 19.11.2008 “Për miratimin e rregullores “Për shfrytëzimin e hapësirave nga ana e personave me aftësi të kufizuara”.

26. Detyra për të ofruar përshtatje të arsyeshëm është një detyrë ex nunc, që do të thotë se është e detyrueshme që nga momenti kur një individ me dëmtim ka nevojë për të në një situatë të caktuar..... Këtu, standardet e aksesueshmërisë mund të jenë një tregues, por mund të mos merren si urdhërues. Përshtatja e arsyeshme mund të përdoret si një mjet për të siguruar akses për një person me aftësi të kufizuara në një situatë të caktuar.....”.

GJEDNJ në jurisprudencën e saj, lidhur me diskriminimin e personave me aftësi të kufizuara, ka mbajtur qëndrimin se: “duke pasur parasysh nevojën për të parandaluar diskriminimin ndaj personave me aftësi të kufizuara dhe për të nxitur pjesëmarrjen dhe integritetin e tyre të plotë në shoqëri, marzhi i vlerësimit që gëzojnë shtetet në vendosjen e trajtimit të ndryshëm ligjor për personat me aftësi të kufizuara është ndjeshëm i reduktuar¹¹ dhe se për shkak të cenueshmërisë së veçantë të personave me aftësi të kufizuara, një trajtim i tillë do të kërkonte arsye shumë të rëndësishme për t’u justifikuar¹²”.

Komisioneri arrin në përfundimin se, mosplotësimi standardeve të aksesueshmërisë në trotualet në rrugën kryesore përballë Njesisë Administrative dhe Qendrës Shëndetësore Mamurras, ka sjellë mohim të aksesit për personat me aftësi të kufizuara, në raport me pjesën tjetër të personave që nuk kanë aftësi të kufizuara, të cilët nuk përballen me barriera/pengesa sikundër personat me aftësi të kufizuara. Bazuar në faktet dhe provat e administruara Komisioneri vlerëson se nuk ka asnjë justifikim objektiv dhe të arsyeshëm, për mosveprimin nga ana e Bashkisë Kurbin dhe marrjen e masave për heqjen e barrierave/pengesave për të siguruar aksesueshmërinë për personat me aftësi të kufizuara në territorin e Njesisë Administrative Mamurras, Bashkisë Kurbin.

Në këto kushte, Komisioneri konstaton se nuk ka asnjë justifikim objektiv dhe të arsyeshëm për trajtimin e padrejtë dhe më pak të favorshëm të cilit i janë nënshtruar personat me aftësi të kufizuara. Për rrjedhojë Komisioneri arrin në përfundimin se trajtimi i padrejtë dhe më pak i favorshëm i personave me aftësi të kufizuara, nga Bashkia Kurbin, përbën diskriminim sipas parashikimeve të ligjit 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar.

Bazuar në nenin 33, pika 10 të LMD, përcaktohet se: “Vendimi përmban rregullimet dhe masat e duhura, duke caktuar edhe një afat për kryerjen e tyre”, ndërsa bazuar në nenin 33, pika 12, të LMD, përcaktohet: “Kur vendos masën, komisioneri siguron që ajo të jetë: a) e efektshme dhe parandaluese; dhe b) në përpjesëtim me gjendjen që e shkaktoi vendosjen e masës”

LMD, në nenin 33/10 të tij, nuk ka përcaktuar masat që duhen marrë për rregullimin e situatës diskriminuese, por e ka lënë në diskrecionin e Komisionerit. Pra, Komisioneri rast pas rasti, vendos se cilat janë rregullimet dhe masat që duhen marrë në mënyrë që të sigurojë mbrojtjen efektive nga diskriminimi të personave që pretendojnë se janë viktimat të diskriminimit. LMD, nëpërmjet nenit 33/12, ka vendosur kriteret që duhet të ndjekë Komisioneri në përcaktimin e masës që ai jep nëpërmjet vendimeve të tij.

¹¹ Shih: *Glor kundër Zvicrës*, nr.13444/04, prg. 84, GJEDNJ 2009.

¹² Shih: *Guberina kundër Kroacisë*, nr. 23682/13, 73, GJEDNJ 2016.

Komisioneri ka konstatuar sjellje diskriminuese ndaj personave me aftësi të kufizuara, pasi rezultoi se Bashkia Kurbin nuk kishte marrë masa për të siguruar standardet teknike të aksesueshmërinë për personat me aftësi të kufizuara. Për rrjedhojë edhe masa rregulluese duhet të jetë në funksion të rregullimit të situatës së diskriminimit. Komisioneri vlerëson se masa e duhur për rregullimin e situatës diskriminuese duhet të jetë plotësimi nga ana e Bashkisë Kurbin, i standardeve teknike të aksesueshmërisë në përputhje me parashikimet ligjore në fuqi.

PËR KËTO ARSYE :

Bazuar në nenet 32 dhe 33, të ligjit nr. 10221, datë 04.02.2010 “*Për mbrojtjen nga diskriminimi*”, të ndryshuar, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi,

V E N D O S I :

1. Konstatimin e diskriminimit të personave me aftësi të kufizuara, nga ana e Bashkisë Kurbin, në lidhje me mosgarantimin e aksesueshmërisë në trotuare, në rrugën kryesore përballë Njesisë Administrative dhe Qendrës Shëndetësore Mamurras.
2. Në referim të pikës 1, Bashkia Kurbin, të marrë masa të menjëhershme për:
 - a. Plotësimin e të gjitha standardeve të aksesueshmërisë në trotuaret në rrugën kryesore përballë Njesisë Administrative dhe Qendrës Shëndetësore Mamurras, sipas parashikimeve në vendimet e Këshillit të Ministrave nr. 1503, datë 19.11.2008, “*Për miratimin e rregullores “Për shfrytëzimin e hapësirave nga ana e personave me aftësi të kufizuara”* dhe nr. 1074, datë 23.12.2015 “*Për përcaktimin e masave për mënjanimin e pengesave në komunikim dhe infrastrukturë në ofrimin e shërbimeve publike për personat me aftësi të kufizuara*”.
 - b. Hartimin e një plani masash për evidentimin e të gjitha objekteve ekzistuese, për të cilat nevojitet përshtatshmëria, me qëllim parandalimin e situatave diskriminuese ndaj personave me aftësi të kufizuara. Pjesë e planit të masave duhet të jetë planifikimi progresiv i fondeve të nevojshme për përshtatjen dhe përcaktimi i afateve kohore për realizimin e përshtatshmërisë.
3. Bazuar në nenin 33 pika 11, të ligjit “*Për Mbrojtjen nga Diskriminimi*”, të ndryshuar, Bashkia Kurbin, detyrohet që brenda 30 (tridhjetë) ditëve të njoftojë Komisionerin, lidhur me veprimet e ndërmarra për zbatimin e këtij vendimi.
4. Moszbatimi i këtij vendimi sjell si pasojë ndëshkimin me gjobë.
5. Kundër këtij vendimi lejohet ankim në Gjykatën Administrative të Shkallës së Parë Tiranë, brenda 45 ditëve nga marrja dijeni.
- 6.

KOMISIONERI

Robert GAJDA